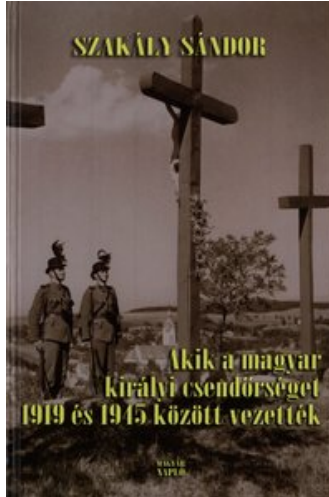

**NÉHÁNY GONDOLAT
SZAKÁLY SÁNDOR: AKIK A MAGYAR KIRÁLYI CSENDŐRSÉGET 1919 ÉS 1945
KÖZÖTT VEZETTÉK CÍMŰ KÖNYVÉRŐL – VEZETÉSTUDOMÁNYI SZEMMEL**

Rezümé:

A recensens vezetéstudományi szempontból mutatja be Szakály Sándor, egy sokat vitatott, katonailag szervezett közbiztonsági őrtestületéről szóló könyvét. A recenzió hangsúlyozza azokat a momentumokat, amelyek napjainkra nézve is számos tanulsággal szolgálnak.

Kulcsszavak:

Csendőrség, archontológia, vezetéstudomány.

Ujházy, László

SOME THOUGHTS ON SÁNDOR SZAKÁLY'S BOOK *THOSE WHO LED THE ROYAL HUNGARIAN GENDARMERIE BETWEEN 1919 AND 1945* FROM A COMMAND AND CONTROL PERSPECTIVE

Abstract:

The author presents a command and control perspective on Sándor Szakály's book about a much-discussed, militarily organized law enforcement body. The Review emphasizes the moments that can serve many lessons for today.

Key words:

Gendarmerie, archontology, command and control.

A Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum, valamint a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet segítségével készült és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával 2013-ban jelent meg a Magyar Napló Kiadó gondozásában Szakály Sándor: *Akik a magyar királyi csendőrséget 1919 és 1945 között vezették* című könyve.¹

---

¹ Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2013. 302 oldal.

Szakály Sándor (Törökkoppány, 1955. november 23. –) történész, az MTA doktora. A Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság, a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Bizottságának tagja, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem tudományos rektor-helyettese. Fő kutatási területe Magyarország 1919 és 1945 közötti történelme, különös tekintettel a második világháború idejére, az egykori magyar rendvédelmi szervek történetére, valamint a korszak politika- és sporttörténetére. A történelmet pályafutása kezdete óta foglalkoztatja ez a sokat vitatott, sajátos szervezet.

Az 1881 és 1945 között működő magyar királyi csendőrség – különösen a vizsgált időszakban – ma is meglehetősen kényes téma. Tagadhatatlan azonban, hogy a szervezet a korszak Európájának egyik legtekintélyesebb, legjobb felderítési mutatóival rendelkező, katonailag szervezett közbiztonsági őrtestülete volt. Ezért is öröndetes, ha egy tudományos igényű munka születik a témában, hiszen éppen a terület szenzitivitása okán, eddig kevés ilyen írás látott napvilágot a magyar királyi csendőrségről. 1945 után néhány politikailag erősen motivált kiadvány keletkezett hazánkban, míg – kvázi ennek ellensúlyaként – az emigrációban megjelent munkákat sem a teljes hitelesség, illetve tudományosságra törekvés jellemezte. Az 1980-as évektől kezdtek fiatal kutatók – köztük maga a szerző – árnyaltabb megközelítésben foglalkozni a területtel.

Az objektivitás érdekében a mű a történelmi-statisztikai módszer alkalmazásával nyújt áttekintést a magyar királyi csendőrség felső vezetőiről. Az archontológiai (tisztségviselők hivatali jegyzékének összeállításával, életpályájuk vizsgálatával foglalkozó történelmi segédtudomány) megközelítés illeszkedik abba a tudományos trendbe, melyet Bene János, Bona Gábor, Deák István, Hajdú Tibor, Kiss Zoltán László, Szabó Péter nevei fémjeleznek. Az 1987-ben megjelent A magyar katonai elit 1938–1945 című könyve óta egyik meghatározó személyisége ennek az iskolának maga a szerző is.

Mivel az egykori szervezet iratanyaga meglehetősen hiányossá vált a háború végére, így hazai és külföldi levéltárak, könyvtárak, korabeli hivatalos kiadványok, sajtótermékek, az emigrációban kiadott publikációk, valamint plébániák, lelkészi hivatalok, határainkon innen és azokon túl, jelentették a kutatómunka bázisát. Erre az alapra építve született a kötet.

A könyv elemzéssel kezdődik. A szerző először röviden bemutatja a szervezet történetét megalakulásától 1919. augusztus 1-ig – a bővebben vizsgálni kívánt időszak kezdetéig. Ezt követően behatárolja azok körét, akiket a vizsgálandó vezetői körbe sorol. Így körvonalazódott egy 126 főből álló felső vezetői réteg. A továbbiakban a szervezet felső vezetésének származásával, családi hátterével, valamint neveltetésével foglalkozik a kötet. Megismerhetjük a vizsgált kör születési, halálozási adatait, iskolai végzettségét, nyelvismeretét, katonai és csendőri pályafutását, 1945 utáni sorsát, családi viszonyát, a szülők foglalkozását stb. Érdekessége az elemzésnek, hogy számos sztereotípiát cáfol.

Ezt követően Szakály Sándor a felsővezetők rövid életrajzát közli, ahol lehetséges, fényképpel. A befejező rész megadja az összes vezetői beosztást, az azokat betöltő tiszteket pedig beosztások szerint kronológiai sorrendbe állítja. A mű végén a szerző sorra veszi mindazokat a levéltári és nyomtatott forrásokat, lexikonokat, adattárakat, feldolgozásokat, sajtóanyagokat és emlékiratokat, melyek a kötet bázisát képezték. A kiadvány végén helységnévmutatót, valamint képmellékletet is találunk, néhány eddig kevésbé ismert fotóval.

A korszak történetének árnyaltabb ismeretéhez feltétlenül hasznosítandó kötet szerkezete világos, áttekinthető. A szerző stílusa precíz, ám mégis könnyen olvasható. Erénye a munkának a lelkiismeretes és gazdag jegyzetapparátus. A könyv nyomdai kivitelezése is megfelel a kor színvonalának. Egy katonailag szervezett közbiztonsági őrtestület bemutatása abból a szempontból is aktuális, mivel utalás történik a rendvédelem és a honvédelem kapcsolatára. Napjaink haderői is számos alkalommal szembesülnek azzal, hogy nem kifejezetten katonai, inkább rendvédelmi feladatokkal találkoznak egy-egy béketámogató művelet során. Ahogy Dag Hammarskjöld egykori ENSZ-főtitkár megállapította: „*A békefenntartás nem katonáknak való feladat, de csak ők tudják végrehajtani*”. A szervezet története jól mutatja, hogy a rendvédelem és a szoros értelembbe vett katonai tevékenység dilemmája nem új keletű. A történelem folyamán többször merült fel ez a probléma és adott korokban, adott régiókban más és más válaszok születtek.

A kötetben vezetéstudományi szempontból is tanulságos momentumokkal találkozunk. Megtudhatjuk, hogy miközben 1922-ben a csendőrség létszámát 12 ezer főben határozták meg, az állomány mindössze öt százaléka (600 fő) lehetett tiszt. Mai szemmel nézve elgondolkodtató arányok! A rendfokozati megoszlás taglalásánál is érdekes adatokkal találjuk magunkat szembe, elég, ha arra gondolunk, hogy egy ekkora szervezetben, egy időben csak 3-5 fő viselhetett tábormoki rendfokozatot. Az alacsonyabb rendfokozatok vonatkozásban is azt látjuk, hogy a piramis a talpán áll, vagyis a szervezet nem volt „fejnehéz”. A nyugállományba helyezés akkori gyakorlata is elgondolkodtató: 15 esztendő tényleges szolgálat után nyugellátásra jogosulttá vált a csendőrtiszt és maximális szolgálati ideje 36 év lehetett, részben azért, hogy a fiatalabbak előmenetelét lehetővé tegyék!

Szakály Sándor könyve nem csak a korszak történetével foglalkozóknak lehet érdekes, de szűkebb pátriám – a katonai vezetéstudomány – szempontjából is elgondolkodtató írás, mivel a szerző gyakorlatilag bemutatja egy elit alakulat *elitjét*. Vezetési szempontból talán még érdekes lett volna a kiválasztás elméleti és gyakorlati részéről is tájékoztatást kapni, hiszen ezen a területen is hasznos mondanivalóval tudna szolgálni az egykori magyar királyi csendőrség.

Ujházy László